

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

۲۰۲۳/۰۸/۲۵

نوشته: غوث جانباز

اتحادیه بریکس، چیست و به کدام سو روان است؟

پانزدهمین گردهمایی سران کشور های عضو اتحادیه بریکس برای اجلاس سه روزه در شهر جوهانسبورگ آفریقای جنوبی برگزار گردید. در اجلاس کنونی بر علاوه اعضای بریکس (روسیه، چین، برزیل، هند و آفریقای جنوبی) سران ۳۵ کشور دیگر نیز اشتراک نموده اند. مسکو به اجلاس کنونی توجه خاص و فراوان مبذول داشته، و باور دارد که بریکس می تواند بدلی شود برای بسیاری از سازمان ها و ساختار های که در حال حاضر در رأس آن ایالات متحده امریکا قرار دارد. در کشور های بریکس تقریباً ۴۰ درصد نفوس جهان به سر می برد و یک بر چهار حصه تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل می دهد. در متن بحران اوکراین و افزایش رقابت های روز افزون میان چین و ایالات متحده امریکا توجه جهانیان به اتحادیه بریکس بیشتر شده است.

تاملی در باره تاریخچه بریکس:

اتحادیه بریکس در سال ۲۰۰۹ ایجاد نگردید. در آغاز این اتحادیه مرکب از کشور های روسیه، چین، هند، و برزیل بود. یکی از مسایل که این کشور ها را در یک اتحادیه دور هم جمع ساخت آرزوی اصلاحات (ریفورم) در مدیریت اقتصادی جهان بود. در سال ۲۰۱۰ بریکس توانست میکائیزم همکاری بین البانکی را در چهارچوب اتحادیه برنامه ریزی نماید. روی همین هدف بریکس در سال ۲۰۱۵ به عنوان بدیلی برای بانک جهانی و صندوق جهانی اسعار، ساختار را به نام "بانک جدید انکشافی" با دفتر مرکزی آن در شانگهای ایجاد نمود. از سال ۲۰۱۵ تا اکنون این بانک ۳۰ میلیارد دالر را برای طرح و تطبیق پروژه های زیر بنائی چه در کشور های عضو بریکس و چه هم در سایر کشور های رو به توسعه سرمایه گذاری نموده است. با گذشت زمان کشور های بریکس متوجه شدند که شاخص های جی۲۰- سیاسی نقش این سازمان را در اقتصاد جهانی تعیین و تثبیت می نماید.

سران بریکس پیوسته در برابر سوال های ذیل قرار می گرفتند:

- آیا آواز و رأی ما در جامعه بین المللی در تناسب با تعداد نفوس، نفوذ سیاسی - اقتصادی و وزن بریکس به اندازه کافی در ساختار های اقتصادی و سیاسی جهان شنیده می شود و به آن ارزش می دهند.
- چگونه باید ساختار های اقتصادی و سیاسی جهانی ریفورم شوند تا فراگیرتر، عادلانه تر و مساویانه تر شوند.
- هدف از "ریفورم ساختار ها" نه تنها شورای امنیت سازمان ملل متحد بود، بلکه حرف از تغییر قواعدی که در سازمان تجارت بین المللی و غیره نهاد های بین المللی حاکم است نیز می رود. به زعم بریکس، این سازمان ها دیگر کاملاً ماهیت سیاسی به خود گرفته اند.
- بریکس، دسترسی به نظم بین المللی عادلانه را یکی از اهداف اساسی خویش اعلام نموده است.

بریکس در سدد گسترش نفوذ خویش است:

در اجلاس کنونی روی کنار گذاشتن متدرج دالر امریکائی از داد و ستد میان اعضای بریکس و ترویج هر چه بیشتر اسعار ملی بحث خواهد شد. در سطح رسمی، لاقول رئیس جمهور برزیل از این نظریه ابراز حمایت کرده و تصریح نموده تا اسعار بدیل در برابر دالر به میان آید. چنان سیایش دوون، سفیر چین در آفریقای جنوبی " روی موضوع ترویج پول مشترک بریکس در اجلاس صحبت خواهد شد. ما شاهد هستیم که کشور های در حال توسعه مجبور می

د پاپو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په خیر و لولئ

شوند هر بار پس از نیرومند شدن دالر قیمت بلند می پردازن". لیکن آگاهان امور هنوز تردید دارند که اینکار به زودی ممکن خواهد بود.

روسای دولت های چین و آفریقای جنوبی اعلام داشتند که بریکس باید نقش قابل ملاحظه را در آجندای بین المللی بازی نماید.

رسانه های روسیه در پیوند به گردهمایی بریکس گذارش می دهند که ولادیمیر پوتین رئیس جمهور فدراسیون روسیه به جوهانسبورگ سفر نمی نماید و در نظر دارد در گردهمایی به گونه آنلاین اشتراک ورزد. در عین حال، وزارت خارجه روسیه طی اعلامیه خبر داد که سیرگنی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه در اجلاس بریکس به نمایندگی از روسیه حضور خواهد یافت.

پس از آنکه موضوع "میاید، نمیاید" ولادیمیر پوتین به جلسه جوهانسبورگ سوال برانگیز شد، حکومت آفریقای جنوبی پیشنهاد نمود که هرگاه اجلاس کنونی در کشور دیگری برپا گردد، مخالفت نمی نماید، با آنکه آفریقای جنوبی در حال حاضر میزبان و ریاست سالانه این اتحادیه را به عهده دارد.

یکی از مسایل اساسی اجلاس کنونی بریکس توسعه این اتحادیه است. در حال حاضر حداقل بیست کشور تقاضای کسب عضویت در این سازمان را نموده است.

فدراسیون روسیه امیدواری های زیادی را برای برگزاری اجلاس کنونی دارد. غرب تلاش می نماید تا روسیه را در تعاملات و معادلات مهم بین المللی بخاطر بحران اوکراین به انزوا بکشاند، لیکن مسکو در نظر دارد از این امکان استفاده حد اعظم سیاسی و پراگماتیک نماید و به این ترتیب ثابت سازد که تلاش های غرب برای تجرید روسیه عبث بوده است.

قابل یاد آوری است که کشور های عضو اتحادیه بریکس در تحریم های وضع شده توسط غرب علیه روسیه به خاطر منازعه در اوکراین اشتراک نمی نمایند.

در اوضاع و احوال جیو - سیاسی کنونی، که غرب وسیعاً و پیوسته کوشش می نماید تا روسیه در مناسبات بین المللی به حاشیه رانده شود و نقش آن تضعیف گردد، اشتراک فعال این کشور در اجلاس بریکس (و سایر فارمت های مشابه) و تحکیم روابط با کشور ها بسیار اهمیت دارد، بنابراین، اجلاس کنونی برای روسیه اهمیت و ارزش به سزا دارد.

هیأت های بیش از ۳۰ کشور تأیید نموده که در گردهمایی سران بریکس اشتراک می نمایند. علاوه بر آن، حداقل ۶۷ سیاست مدار مطرح و بلند رتبه از کشور های آفریقای و "جنوب - جهان" و همچنان ۲۰ نماینده سازمان ها و ساختار های بین المللی، به شمول سرمنشی سازمان ملل متحد در گردهمایی حضور خواهند داشت.

به قول سازمان دهندگان، یکی از اهداف گردهمایی کنونی را جستجوی راه های بدیل برای تأمین توازن (بیلانس) نیرو ها در سطح جهانی، و همچنان ایستادگی در برابر حاکمیت اقتصادی کشور های غربی تشکیل می دهد.

طوریکه در فوق اشاره شد، موضوع پذیرش اعضای جدید و توسعه بریکس، نیز یکی از اجزای آجندای اجلاس خواهد بود. در حال حاضر حداقل ۴۰ کشور، از ارجناتین تا قزاقستان علاقمندی نشان می دهند تا عضویت اتحادیه بریکس را به دست آرند. ۲۳ کشور، از جمله عربستان سعودی اندونیزیا، ایران و سایر کشورها همین اکنون درخواست های رسمی خود را برای شمولیت در بریکس به سکرتریت این سازمان سپرده اند.

از الحاق کشور آفریقای جنوبی به سازمان بریکس ۱۲ سال گذشت، حالا دیده شود که روند پذیرش اعضای جدید به بریکس چگونه خواهد بود و به کدام کشور ها در قدم نخست بخت یاری خواهد نمود؟

به باور نظریه پردازان بریکس، افزایش تعداد اعضا هدف این اتحادیه را تشکیل نمی دهد. هدف اساسی بریکس را ریفرم و اصلاح مدیریت اقتصادی - سیاسی جهان توسط نیروی مشترک کشور های "جنوب - جهان" و دولت هائیکه در حال توسعه اقتصادی قرار دارند، می باشد.

اعضای بریکس اعتراض می نمایند که ایالات متحده امریکا و اتحادیه اروپا در ساختار های بین المللی اقتصادی از قبیل صندوق جهانی اسعار، بانک جهانی حاکم بوده و دفاتر مرکزی هر دو سازمان در خاک امریکا موقعیت دارد. بریکس خواستار تجدید نظر در این ساختار هاست؛ موازی با آن، بریکس تلاش می کند تا مراکز و ساختار های خود را نیز ایجاد نماید.

کشور های بریکس به آن باور اند که ساختار کنونی جهانی منعکس کننده تعادل عینی نیرو ها در سطح بین المللی نبوده، بنابراین توازن جیو - سیاسی باید هر چه زودتر تغییر نماید.

کشور های غربی با دقت و توجه فراوان به گردهمایی از فاصله چشم دوخته اند. با آنکه رئیس جمهور فرانسه امانوئل ماکرون شخصاً خواستار اشتراک در اجلاس بریکس بود، لیکن دعوت نامه اشتراک به او ارسال نشد.

آنالینه بیربک، وزیر امور خارجه آلمان شاید یگانه مقام بلند رتبه ی اتحادیه اروپا و غرب در کل باشد که تلویحا به گردهمایی بریکس اشاره نموده گفت: "در حال حاضر، همه کشور های جهان به اهمیت همکاری و مشارکت پی برده اند. آلمان از اصل حق آزادی همکاری و مشارکت حمایت می کند؛ پس هر کشور آزاد است و حق دارد انتخاب نماید که با کی می خواهد کار و مشارکت داشته باشد. یک تعداد کشور ها تقاضا دارند حق رأی داشته باشند، این معقول نیست که صرف کشور های بزرگ در رابطه به چگونگی تدوین و شکل دهی نظم جهانی تصمیم بگیرند".

رسانه ها می نگارند که در موضوع پذیرش اعضای جدید در داخل بریکس اختلاف نظر وجود دارد. به قول ژانس خیررسانی "بلومبرگ" چین طرفدار توسعه سریع اتحادیه بوده، در حالیکه هند و برزیل مخالف این نظر استند و پیشنهاد می کنند تا دولت های کاندید یک مرحله را در "موقف ناظر" سپری نمایند.

از جانب دیگر، روسیه در این مسئله موضعگیری خوددارانه دارد. به قول دمیتری پيسکوف، سخنگوی رئیس جمهور پوتین "روی این موضوع باید حین اجلاس مباحثه صورت گیرد، فعلا ابراز نظر در این مورد قبل از وقت است".

نشریه "فایننشال تایمز" در آستانه گردهمایی بریکس نگاشت: "چین به احتمال زیاد اعضای بریکس را فراخواهد خواند تا به رقابت با گروه G7 بپردازد".

سیرگنی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه پس از مواصلت به جوهانسبورگ گفت: "بریکس قصد ندارد به کدام هژمون مشارکتی مبدل گردد، بلکه برعکس می تواند به یکی از تکیه گاه های نظم جدید، عادلانه و چند ضلعی جهانی مبدل گردد".

رئیس دولت چین حین سخنرانی در اجلاس گفت: "ما باید همکاری های ستراتیژیک را تحکیم بخشیم، اصل چند جانبگی را در عمل پیاده نمائیم و کمک کنیم تا کشور های حوزه "جنوب - جهان" در سطح بین المللی خود شان، از خود نمایندگی کنند".

تحلیلگران مرکز "علم و سیاست" (آلمان) نظریه دلچسپی را پیرامون موضعگیری چین در بریکس ارائه می دارند: "بریکس برای چین قبل از همه به آن علت دلچسپ است که در آن از نظر جیو-سیاسی تصویر بدیل را برای G7 می بیند. به باور چین "عصر طلایی" بریکس تازه سر برافراشته است. این اتحادیه هرچه بیشتر توانائی آنرا میابد تا به پرنفوذ ترین مرکز برای همکاری در فارمت "جنوب-جنوب" مبدل گردد.

روسیه در شرایط کنونی به بریکس بیشتر به حیث ابزار مانع در برابر به انزوا کشیده شدن اش می نگرد. در اجلاس کنونی، بریکس توجه خاص خود را به گذار به یک ساختار مجزا و مستقل مبنول خواهد داشت. در نظر است طرح ایجاد خزانه مستقل اسعار به شکل "سبد اسعاری" تحت عنوان R5 یا R5+ (ریال، روبل، روپیه، یوان، ریند) عرض وجود نماید. در چهارچوب این میکانیزم شرایط خاص برای دریافت قرضه ها به وجود آمده و از بانک جهانی فاصله گرفته خواهد شد.

طوریکه در بالا اشاره شد، اعضای بریکس به شدت علاقمند اند از تبادل دالر دست بکشند؛ این در حالیکه همین اکنون ۳،۸۴ در صد دوران کالاها میان خود کشور های بریکس با دالر امریکائی صورت میگیرد، و صرف ۵،۴ فیصد توسط یوان چینائی.

بریکس در صحنه بین المللی در حال حاضر توانسته نیروی خود را صرف در سطح بسیار محدود نمایان سازد. مطالبات بریکس برای آوردن اصلاحات در نظم جهانی نتایج دلخواه در پی نداشته است؛ برعکس، اتحادیه هرچه بیشتر در گرداب و تضاد های سیاست های بین المللی قرار می گیرد. چین و روسیه از آن به حیث وسیله فشار و تقابل بالای غرب کار میگیرند. تعقیب این پالیسی باعث تشدید رقابت ها میان بریکس و گروه G7 می گردد".

سیریل رامافوزا، رئیس جمهور افریقای جنوبی در آستانه پذیرائی از سران بریکس به نشریه The Witness گفت: "حکومت افریقای جنوبی از توسعه بریکس حمایت می نماید، ارزش و اهمیت این اتحادیه فراتر از منافع اعضای کنونی آن است".

قابل یاد آوریست که روسیه پیش از وقوع منازعه در اوکراین توانسته بود در هر دو "کلوب ایلیت جهان" (بریکس و G8) عضویت داشته باشد، و به نحوی نقش "پل" را میان کشور های پیش رفته صنعتی و کشور های در حال توسعه بازی می نمود، و به این ترتیب مواضع دیپلماتیک و مناسبات اقتصادی خود را با تمام دنیا تحکیم می بخشید. این موضعگیری بسیار پراگماتیک، مناسب و منطقی بود.

به نظر می رسد که بنیان گذاران بریکس (چین، روسیه، هند برزیل و افریقای جنوبی) فعلا در تحت ذهن خویش به توسعه بیش از حد این سازمان علاقمند نیستند. در عقب در های بسته و دهلیز های غیر رسمی، دست اندر کاران بریکس پیوسته از یک دیگر می پرسند: بریکس برای کشور های درخواست کننده در حال حاضر چه دست آوردی دارد و چه می تواند بدهد. بسیاری از کشور های متقاضی، به بانک نو تأسیس بریکس چشم امید دوخته اند و توقع دارند که پس از پذیرش، از این بانک پول های هنگفتی را برای تمویل پروژه های عمرانی و زیر بنائی، تحت شرایط

به مراتب تسهیل یافته نسبت به بانک جهانی و صندوق بین المللی اسعار، به دست آرند. علاوه بر آن، بریکس در حال حاضر یگانه پلاتنرمیست که در آن کشور های کمتر توسعه یافته آسیا، افریقا و امریکای لاتین می توانند (بدون انظار تکبر آمیز و از بالا به پائین غربی ها) در فضای آزاد و باز ابراز نظر و تبادل افکار نمایند، و آواز شان شنیده می شود؛ این دقیقا چیز است که این کشور ها به آن سخت نیاز دارند. بنابراین، احتمال افزایش چشمگیر اعضا در این اجلاس بریکس کمتر به نظر می رسد .

عده ای از آگاهان مسایل سیاسی- اقتصادی به آن نظر اند که پذیرش افریقای جنوبی به گروپ بریکس در سال ۲۰۱۰ ابتکار عجولانه بوده، چون وزن، نفوذ و جایگاه آن در تعاملات بین المللی به هیچ وجه برابر با چهار غول پیکر دیگر این اتحادیه نیست. در آن زمان مؤسسين به آن نظر بودند که نمایندگان تمام "جنوب - جهان" به شمول قاره افریقا باید در بریکس شامل باشد.

در حال حاضر، توسعه احتمالی بریکس در بطن خود می تواند لافل دو حالت را به وجود آورد :

-تضعیف امکان دسترسی به توافق روی مسائل مهم و اساسی میان اعضای بسیار نامتجانس (قابل یاد آوریست که تضامیم و فیصله ها بر اساس منشور بریکس به اتفاق آرا اتخاذ می گردد؛

-انسداد و ایجاد موانع برای فعالیت اتحادیه توسط عناصر گوناگون نفوذی از جانب رقبای غربی .

به نظر من، اتحادیه بریکس در اجلاس کنونی در برابر دو انتخاب بسیار جدی قرار خواهد گرفت :

-اتحادیه مثل سابق به حیث یک سازمان تمام عیار اقتصادی به حیات خود ادامه می دهد؛

-و یا برعکس، بریکس هر چه بیشتر موقف نظامی- سیاسی به خود گرفته به مسایل دفاعی رو میاورد. (احتمال دوم را در حال حاضر کم می بینم). لیکن، دو راهی در هر حال بسیار جدی بوده و سران بریکس باید از آن عبور نمایند. در تناسب با عبور از این دو انتخاب که محتوا و ستراتیژی بریکس را در دراز مدت رقم خواهد زد، تدوین سایر مسایل ساده بوده و در وابستگی به حل این موضوع قرار دارد .

لولا دی سیلوا، رئیس جمهور برازیل از روسیه و چین منحنی تقاضا نموده تا از کسب عضویت دایمی در شورای امنیت سازمان ملل متحد توسط شمار بیشتری کشور ها حمایت کنند .

دی سیلوا در عین حال احتمال تقابل بریکس را با G7 و G20 رد نمود؛ این در حالیکه روسیه و چین به احتمال زیاد با این نظر موافق نباشد .

میزبان امسال بریکس، یعنی کشور افریقای جنوبی نقش خود را با شغف و غرور زایدالوصفی بازی می نماید و میلان اش به طرف روسیه و چین بیشتر شده می رود، و از غرب فاصله می گیرد. تردیدی نیست که افریقای جنوبی عمدتا در اندیشه رفع مشکلات اقتصادی خودش است، در حالیکه برای دیپلوماسی روسیه و چین بریکس فرصت مناسبی است که خود را به عنوان مدیران بدیل در برابر ساختار های غربی تثبیت نمایند.